

БРОЈ 13. и 14.

У НОВОМ САДУ, 22. ОКТОБРА 1894.

ГОД. I.

ТОПОЛСКА БУНА.

— ИСТОРИЈСКИ РОМАН ИЗ СКОРЕ ПРОШЛОСТИ. —

ПОСЛЕ ПРЕСУДЕ.

У телеграфу. — Испод земље. — Једна ноћ. — Два пашанца. — Једна министарска седница. — У Конаку. —
Спрема и тајац. — Брв. — Непојани гробови. — Заклетва.

(Наставак.)

Гве су то била тужна и скрушена лица тополских „побуњеника“... По тим бледим лицима није заигравао топао осмејак, већ љута боља увређена срца и душе, а упале тмоне очи, које су више сањиве биле, бацаху тужан поглед око себе; само се кад-када чуле тупе речи измеђ пристрављених осуђеника:

— Ох, боже!... једини, милостиви, помози!... Не дај злотворима маха!...

По некојима су и сузе на очи текле...

Многима је и родбина дошла и донела чисто рубље и — понуде... У присуству жандарма чувара, састајали су се са својима милим и драгим, али нису смели једни другима истужити своје јаде, свој неисказани терет!...

— Не плачи, чедо моје... ублажи тугу своју! — тешио би отац своје дете, а самом би сузе грунуле.

Али осмех тужан и горак на уснама, поглед сетан и невесео — сузе: много су говориле и тешко клеле...

Млада снаша, гледајући увело и бледо лице добра домаћина горко би узданула:

„Само ми ти остани, утехо живота мога!...“

Домаћин би јој се приближио и пољубио лепо чело своје рајевине и — оставио би је...

Она би остала непомична и гледала скрушено преда се у земљу, као да још што тражи да му на расанку рече... Али у њеним узбурканим грудима заљубани гласи, замрли су на дрхћућим уснама...

Из света сладости у свет туге ушла је једна млада!...

А која сладост у животу није помешана с

† Ђура Јакшић.

тугом?...

После једног часа проведеног на чистој зраку, сви су осуђеници затворени у

своје тамнице, да трпе и — чекају!...
Шта?

... Увређену судбину!...

Сунце је лепо сијало по ведрини плавога неба, а милогласни славуји певаху умиљате песме у загаситом грању брснога дрвећа буковичког парка.

* * *

На скоро за тим завладала је нема тишина око зграде Државног Здања. Пуковник Милутинчић и чланови војног суда одмарали су се по својим оделењима и премишљали: како су славно привели крају велико дело спасења отаџбине и династије... Официри су се разишли и тумарали по чаршији, а жандармерија и солдати бивуаковали су по војничким местинштима у парку, приправни, како би били на мѣти да смењују страже, или да врше старијега заповести.

Само у дну парка, више извора киселе воде, под брдом, на једној усамљеној клупи, седело је младо девојче, збуњена и стидљива погледа. Уз њега се приљубила једна средовечна жена, доста ружног и одвратног изгледа.

Очекивали су некога, да би се могле састати без досадних сведока!...

Девојче је имало на себи оно лепо шумадиско сељачко одело, које јој таман пристајало ко да је с њом израсло, те китило витки јој стас... У њеним прним очима распростирала се сањарија и жива ватра, која би се у тренутцима веће туге гаснула, али то лепо лице изгледало је као пролеће у жарком руменилу мирисава цветка... Била је хладна, тужна... осећала је неку грозу у срцу и само би се кад и кад, по неки тужан осмех на њеном лепом лицу указао.

Она жена што уз њу сеђаше, била је обучена пола варошки, пола сељачки У таквом оделу, чудновате смесе, и с оним подмуклим изразом лица, изгледала је смешна и одвратна!...

— Добро те си послушала!... Благо теби и довека... говорила је притворним гласом она жена младом девојчету, погледајући сваки час: е да ће се помолити онај кога очекују...

Девојче је обореним очима гледало у земљу.

— Немој да си геакуша... тресни се мало! Ти, тако лепа!... Немој да ме осрамотиш!... Тешко онда и теби и мени!...

Девојче је дубоко уздапуло...

— Чега се бојиш?... И он је човек, ка остали... Господин... па велики!...

Девојче је задрхтало...

— У његовој је руци све! И с вешала да скине!... Њему је дато... Ако он, ко што је обећао, не пусти твога „тају“, нико за цело...

— Тајо!... Тајо!... врисну девојче... Тужан је то глас био, жалосно знамење, да је чак и она жена задрхтала, кад га је чула

— Све ће добро бити, не брини Спасенијо!... Ми ћемо га молити... ти ћеш га молити — тешила ју је ова душа паклена.

— Хоћу, драга Митро, хоћу... одмах!... Клекнућу пред њега и молићу га, ка' што се Бог моли.

— Е, тако, виш!... Сад ће доћи жандарм, па ћемо с њим к њему. Па онда... онда... онда ућути... буди паметна, немој га увредити... неће ти ништа бити!... За свога „тају“ учини све, што оће.

— Да учиним, Митро! Реко: молићу га и преклињати, нека ми „тају“ пусти... Он није крив, није — знам! Он је увек добар, милостив...

— Е!... заошину главом ова подмукла жена. — Није, ама и јесте... Него кад ти је тајо већ осуђен, нема се куд! А он га једини може пустити... И пустиће га, ако ти само хтеднеш... То што он од тебе тражи, мора бити, иначе зло: оде ти тајо под лед, ка да никад ни био није!...

Спасенија је ућутала, а са бледог чела у крупним капљама слевао се хладни зној... Њена лепа глава пала је на једре јој груди, које су се бурно надимале.

— Говори!... кажи: оћеш ли, пристајеш ли, што смо говориле?...

Спасенија је немо ћутала, а суза јој сузу достигала.

Па шта је мислила Спасенија у тој тузи и неисказаном терету, који јој њену певину и чедну душу притиснуо?... Румен се раширио по њеним пуначким, нешто бледуњавим образима и грцала је од бола: шта ће јадна да учини!

„Ка зна... може га пустити, а може га и убити“, мислила је. „Можда ће се још данас по земљи лепити крвца мога „таје“. Ох... а како је добар тајо био!... Добар, предобар!... У његовим очима блистала је родитељска љубав и њежност... речи којима ми је тепао, беху мед, кога бих довека

сисала. Али шта тражи то од мене, тај господин, кога сам ономад први пут виде-ла? .. Ух, како ми је био одвратан, гадан...

„Ова је Митра неваљала жена... наводи ме на зло... вуче ме к њему!... Па што ћу му? Вели: он те воли!.. Зар мене?.. Па кад ме воли што не пусти мога тају! Али он оће.. како Митра рече... И шта оно још рече?... А-ха, сад знам!... ох Боже, Боже мој...“ и стресе се од ужаса.

У таквим мислима је уплашено девојче угледало жандарма где прилази к њима.

— Ту ли сте? — ослови жандарм погледавши на обе женске и простачки се окељи.

— Чекамо... рече Митра

— Хм... лепа цура!... Нема мане — рече и појми да је поглади.

Спасенија се трже и одгурну га.

— Нешто љута!.. примети увређено.

Митра кресну оком да је не дира.

— 'Ајд'мо, чека господин — зове жандарм.

— 'Ајде, Спасенија! — позва је Митра, па окренув се њој полугласно додаде: — Чу ли?... Владај се мудро... Од тога све зависи!...

Спасенија ћипи с клупе као опарена и заста за тренутак, гледајући оштро Митру у очи.

— Полазите — говорио је жандар.

— 'Ајде, Спасо — журила је Митра.

— Нећу!... одсече Спасенија.

— Шта!... Шта рече? упиташе оба гласа.

— То што реко: нећу!.. Нећу да будем неваљала.

— Јеси л' полудела?

— Нисам, већ сам се оствестила...

Жандарм је премери.

— Шта је то? рече Митра: — До сад си ћутала и пристајала, а сада, кад смо већ ту... ти си смислила да пркосиш.

— Јес, смислила сам да будем поштепа девојка, која цени девојачки понос одрешило одговара Спасенија

— Немој лудовати; тим нећеш с нама изиграти.

— Не убијајте ме!... узвикну несрећно девојче: — За што ме водите да ме упропасти!... Ја хоћу да чувам образ мој и моје куће... Куд би после јадна? У

гору ил' у воду!... Не... не дирајте ме, кумим вас богом...

Жандарм је био тронут, али је прикрио своју забуну и рече сурово:

— Шта се ту ваздан цивраш!... Полази, кад ти вељу!... Не бој се...

— Не лудуј, реко!... додаде Митра: — Чувај се, девојко, да не буде горе твоме таји. Сузе ти после гроба неће помоћи... Ти ћеш га упропастити!

— Ја?... Куку и до Бога!... Зар ја?... Што ћу грдна!... Тајо... Тајо!...

— Бирај!... рече Митра грозно про-нично: — Воља ти хтети...

Спасенија разрогаченим очима погледа у Митру, па у жандарма, па устави поглед на Државно Здање, у којем јој отац боравио. У грудима јој се ломило!.. Да ли да подлегне зверској ћуди, да спасе оца, или да чува своје највеће благо, своју чедност? Осећала је у души сву грозоту с ога положаја... Слутила је несрећу свакојако... До срца потресена непомично је стајала, гледећи у сиву даљину... Шта да одлучи: да тамо оде, да спасе оца, а себе убије?... За тим се сетила села, комшилук, својих другарица!... Шта ће свет сутра рећи?... Свак ће се од ње туђити, свак ће је њувати... Нигде онда није пристала!.., А шта би реко Милоје с којим је стојала!... Ух... боже!... боље уби!...

Одлучни глас изнутра јој рече:

„Спасенијо, добро дете! Чувај образ!.. Бежи — бежи!.. Чувај се од тих душмана!... Ох, бежи! Зар не видиш где срљаш у блато, у порок!... Где ћеш несрећнице! Иди — само тамо не!...

— Нећу — нећу! Ох, нећу чујте ме!

— ништала је девојка.

Жандарм јој приђе и ухвати за руку.

— Нећу, нећу!... Натраг — цикну Спасенија отимајући се из руку жандарма

— Шта? Шта? крешти љутито Митра: — Нећеш, дрска цуретино!...

— А знаш ли ти шта ћу ја још с тобом учинити? — попрети жандарм — Заметнућу те на раме, па на место...

— Не ћеш вала, не!... рече одлучно Спасенија и испрси се.

Жандарм је устукнуо у чуду и рече:

— Нек иде бестрага!

— Утуви, девојко, упропастила си оца! — добаца пакосно Митра.

— Ако је по цену мога поштења, па нека буде. Али... бог је добар и милостив, уме ће сачувати и црва свог — рече одлучно и пође уз страну.

Митра и жандарм бленули су за њом. Још једном осврте се Спасенија и погледа на Државно Здање на тронуту узвикну: Тајо... опрости... и — замахну за брдо.

— Оде!... рече жандарм.

— Оде!... — одговори Митра кисело и попрети главом за њом.

— Шта ћемо сад?... Шта да речем господину?

— Видићемо...

Сунце је сијало, да својим светлим зраком овај неваљали свет гледа.

(Наставиће се.)

СРПСКА ЗВЕЗДА.

Кроз пустињу пему и ноћу мрклу
Млађани путник ходи,
Не знајућ', куд га крилати вихор
Леденом руком води.

Или на груди високих гора,
Или у пропаст мрачну —
Њему је исто! Он само гледи
Звездицу ону зрачну.

Ала му дивно она трепери
Посред те густе таме,
Дивније и од очију чарних
Његове драге саме!

Путник је мотри, путник је гледи,
Жаром му око сева:
Велика светлост малене звезде
Српско му срце згрева!...

Гавра В. Гавриловић.

ГРОФИЦА МИНА.

НАПИСАО АНДРИЈА ТЕРЈЕ (TNEURIET).

(С францускога.)

Били смо у дуванари и разговарали смо се о путовању и вилеђатурама. Наш пријатељ Жак рече:

Отишао сам да опет видим шуму у Фонтенблу. Да ли је то била последица необичне суше овога врелога лета, или сам ваљда ја, старији будући, мање приступан ентузијазму? Ја не знам, али ако ћете баш казати, да сам и пурђа, морам признати, да краљевска шума, у којој не певају ни извори, ни птице, није више као некада очарала моје шумарско срце. Код свих њених величанствених обзора, њених горостасних дрва и историјских дубова, оставила ме је сама. Ја бих рекао, да је њу човечија рука малко и сувише дотерала и удесила за насладу очима. Плави и црвени шиљци Силвана, Денекура тамо се умножавају са превеликом услужношћу; тамо ћеш наћи и сувише крчама под ведрим небом, а на живописним местима; и сувише ђифта, који су ту дошли да доручкују на ревену. И у самим њеним леповама има она нешто романтично театарско, што вре-

ћа оне, који нарочито у природи љубе прикупљеност, тајну и неочекиваност. Колико ми је милија од фонтенблоске влажна шума компјењска, са њеним дугим мучаљивим алејама, њеним живим изворима, њеним дивним буквицама, њеним колебама и рибњацима скривенима иза дрва!

Тако нисам мислио око 1866. године, када сам у Барбизону, који се још није био помодио и поћифтио, провео неколико дана одмора са друговима, који су имали посла у шуми. Било нас је ту једно десетак уметника и песника, што смо се сместили у једној тескобној гостионици, које је нестало. Сви млади љубитељи природе, уметности и лепих стихова, ми не имасмо друга посла, него да се што је брже можно попнемо уз мучне и преварне степенице славе, а како оно вели песма Роберта Бориса: „На оно остало фућкамо!“ Од тих веселих тумарача по шуми колико нас данас нема при прозивању! Двојица су умрла у лудници, трећи почива у барбизонском гробљу; догађаји од

1870. године растерали су и расејали оне остале. Али у оно време сви су били весели, пуни живота и живих нада. Свакад сунце после подне налазило нас је, како говоримо стихове, или кроз шуму певамо у лику. У вече око трпезе у гостибници дали бисмо се у бурне естетичне расправе, које би се продуживале до после поноћи.

*

У свих ових младих људи од двадесет и пет до тридесет година, ако је уметност била главна мисао, тек је и љубав држала своје место и уплетала се са сваком скромношћу. У наше мушке вечере каткад би се умешала и једна женска: убав створ, у неколико загонетан, коме нека полутајна додаваше тим јачу примамљивост. Она је становала у неком летњиковцу на крај шуме, па су је знали под именом грофице Мине. Муж, или љубавник — у том погледу није се дошло до извесности — био јој је неки гроф Степановић, један од оних словенских великаша, веома углађених, веома заузетих за лепе ствари, који се као љубитељи плећу у уметност и књижевност, са дивном лакоћом асимилације и са очајном средњошћу у извршењу. Овај гроф Степановић занимао се по мало живописом, па како је у школи провео по године дана, то је дошао у односе са некојима од наших пријатеља. У онај пар није ту био, јер су га неки послови позвали натраг у Русију; али она, која му је као жена важила, још је становала у кући, у којој је био наместио своју сликарску радионицу.

Грофица Мина имала је око двадесет и четири године. Била је то Бечкиња умешна и умиљата, висока стаса, спуштених рамена; створење бледо, финих црта, с очима са свим бистрим као вода у језеру и дивном плавом косом. Додајте томе изображен дух, неку милокрвност и пријатан глас. И мање би било довољно да нам срца такне и сви ми били смо у њу заљубљени мање или више. Поступајући с нама као са друговима, она је ипак свакоме од нас делила једнаком мером своје осмехе и умела је да споји вешту кокетност са мудро уздржљивошћу.

Она би нас често пратила у шуму, делећи нам ентузијазам, и учествовала би у нашим распрама, али никоме није давала права да код ње пређе границе од посве невина кокетовања.

Дана 15. августа у вече, после обеда, била је месечина, која је од шуме начинила вилистан, па смо се дигли у ноћну шетњу кроз апремонске гудуре.

На ивици Бабреа придружи нам се грофица. И

сад је видим у њезиној хаљини од беле вуне са плавом расплетеном косом, која јој падеше по раменима. У овој тоалети учене немарности беше можда мало сувише немачке театралности и пренемагања; али то је тако добро и пријало спрам месечине уз бледо лице и светле сиве Минине очи, да нико од нас не имаде ништа да примети. Више се пењасмо стазом, која вођаше између стења, вења и борова.

Тамо, где је стаза била шира, грофица би пристала уз једног и другог, са свима говорећи по коју лепу реч. Њен сладак смех јасно звучаше кроз ваздух испуњен смоластом вењом, па дивно беше гледати је, како лебди над песком понут нека виђенија: сад осветљена месечином, која сишаше кроз сићано лишће брезово, сад губећи се уједанпут у присенку, у коме се њена хаљина нејасно белаше. Ова женска милина уз шумску околину, а у тој сананој ноћи, потеря ми у главу онојну појезију, те се почех озбиљно заносити. Обузе ме силовита љубавна жудња: хтео бих да одвучем Мину далеко од наших пријатеља и да је страшно пригрлим...

*

Стигосто на један од пропанака у „пустињи“ апремонској. Сирам млечне месечине беше ту чаробан поглед. Ту и тамо у дубоким гудурама по који зрачак изнео би из магловита присенка, сада сенке, сада меко лишће какве букве, сада жућкасто грање каквога бреза.

Све до обзора бисерове боје шума почиваше у прозачној пари и свештена тишина почиваше над њом. Између две стене запалисмо ватру од сува грања и њено нестално црвенило осветљаваше фантастично предмете и бацаше на стене пролазне силхуете. Мина, која беше села и руке пружиала према пламену, диже се уједанпут и запева једну песму од Шуљана. Њен јасни глас звонко јечаше и разлегаше се преко спаваћиве шуме. Чудесна околина, рајска светлост, у којој се купаше, а нарочито умиљата песма ове Лорелаје са расплетеном косом, бацаше нас све у неку радосну онојеност. Један од нас набра гранчице од бршљана и уви их у косу певачичину. Она му то допусти и смејаше се, знајући да је још лепша уз зелени венац. Што се мене тиче, узвишен над земљом, живео сам потпуно у шекспирској фантазији. Усхићене погледе бацах на Минину белу прилику и помишљах: Само да ми је да јој кажем, колико ме је занела!...

И ја јој то рекох. Кад одосмо са пропанка тако вешто удесих, да она при силажењу прими

моју руку, те малко заостасмо иза осталих. Полако силазисмо песковитом стазом, коју су ту и тамо шарали месечеви зраци. Видех јој у сумраку очи како светле, пак јој тихо припевах Хајнову песму, која почиње овако

Du hast Diamanten und Perlen. . .

„Са твојим леним очима тако си ми љуто ранила срце; ти си ме упропастила — мила моја шта хоћеш још? . . .

Она се милокрвно насмеши и наша заједничка љубав према појезији Хенрика Хајна посредова међу нама за нежну зближеност. На мом лицу осећах миловање њених сјајних зеница, а на мојој руци већма опуштени притисак њене руке. Не смедох да говорим, бојећи се да ћу прекинути лаку магнетску струју, која је текла међу нама. Ухвати јој руку, коју је ноћна свежина расхладила, и принесох је мојим уснама, а она се томе не противљаше. Она остаде мучаљива, у неколико недоумевајући. Слутећи нагли покрет њенога срца, већ хтедох да се осмелим и да је притиснем на моје груди, кад уједанпут, на једно педесет корака пред нама, један од наших пријатеља, који је био понео ловачки рог, стаде дувати жестоку фанфару, и ово бругално трештање поврати грофицу Мину ка ја ви. Нагло ми стиште руку и путивши је, рече са својим бечким акцентом:

— Доста лудости! заборавимо све то. . .

После неколико минута стиже она гомилу, у којој је узаочасни трубач удиљ дувао у свој рог, и ми се вратисмо грајући у Барбизон.

Сутра дан чух, да је она отишла, на сву прилику на писмени позив њенога мужа и господара. И сам се вратих у Париз после неколико дана и дабогме, моја пролазна страст од једне ноћи изгуби се с изузетним околностима, које су је изазвале. Ја се и не сећам више плаве грофице са сивим очима, кано што заборављамо на оне лене звезде, које за часак прелете преко неба и изгубе се у пари на обзору.

*

Године и године прођоше. Дуго после тога у Ници, једно вече у опери, приметим у једној ложи, у којој је сама била, женску у врло елегантну оделу, која ми својом приликом силовито изазва пажњу.

Оно бледо лице, оне очи оживљене растоком и она сувише жута коса изгледаше ми, као да сам то већ видео негде. Запитах једног суседа, који је врло добро био познат у космополитском друштву, ко је та што зимује у Приморју.

— То је, одговори ми, грофица Степановићка.

Мора да је мој сусед опазио моје чуђење велико, јер додаде:

— Можда јој познајете живот?

А кад му ја знаком одговорих, да не познајем, настави:

— Говоре, да је она у двобоју дала убити свога љубавника грофа Степановића. . . Њсга однесу смртно рањена до ње, и он сиромаш, ништа не сумњајући, венча се с њом на самрти. . . Али овдашње друштво није лудо, па је презиру и нико је не походи. . .

Ја нисам више слушао ни чуо Лохенгринна, кога су давали оно вече.

Моје очи остадоше заковане за Мину, тако зловољну, тако тужно остарелу, под обојеном косом и шмиљком.

За мене не беше више ложа и позорнице. Сетих се пропланка у Бабреу, песковите стазе ишаране месечевим зрацима и беле грофице са сивим очима и расплетеном плавом косом, којој певах Хајнову песму:

Du hast Diamanten und Perlen. . .

Задах од смоласта мириса обузе ме са далеким успоменама оног чаробнога часа међу аиремонским гудурама. Па издалека послах поздрав разнежена сажалења оној самохраној опалој лепотици, која ме сећаше на шуму — и на моју младост.

ЈЕСЕЊСКИ ДАНИ.

Сури јесенски дани са ледном грозом бола
У бурном лету смрти на земне слазе груди;
Кô стење вечне зиме поља се цакле гола,
А кроз њих ветар хучи са мреким мразом студи.
Свуд копрен магле сиве, кô облак тешка града,
Шкодљивим слојем својим дах сваком силно мори
И тихо у низу светом са вали ниже пада,
Да бисер-капље стреса по пољу, брду, гори. . .

Нови Сад.

Нигде весела знака, природа тужи сама
И смртним ходом својим живима снове спрема,
А ови љубећ' наду, што јоште тихо плама
Са зебњом пропаст мотре, где свија крила нема.
Поклоник свете песме и ја у горкој беди
Често уморним умом на ову мислим кугу;
Жалосна слика њена и мени крвцу ледн,
Јер видим целим светом мрачнога пакла другу.

Андреја С. Борфесич.

ЖЕНА НА ШИЉБОКУ.

прича : Сахер-Мазох.

(Наставак.)

— Величанство, одговорила је Јадвига, Ви ћете ме одмах разумети! Моји родитељи не само што нам ускраћују свој благослов и недозвољавају да се узмемо, него још сувише: кад је Самарин дошао да ме испроси, забранише му долазак у нашу кућу. Од тог доба тако строго на мене пазе, да сам га, има већ неколико недеља, могла видети, онако... тек из далека. Ну данас, кад сам била у цркви, да се Богу помолим, наишло је на ме као неко надахнуће. Велика, генијална жена, која седи на престолу Русије и која уме тако царски да носи круну на глави, научила је мој пол да понесе и перо и мач. Грофица Салтиков, кнегиња Менчиков и многе друге амазонке светле у првим редовима наше јуначке војске, својом лепотом и својом храброшћу... ја ћу да следујем њиховом примеру, па ћу да посветим мој мишице, мој живот својој царици! Можда ће ме срећа послужити да се одликујем, и тако на себе скренем пажњу милостиве владарице. Само тако моћи ћу да себи, са мачем у руци, присвојим свога љубазника... И с места се одлучих. Ето ме дођох равно овамо у двор, да најпокорније замолим Ваше Величанство за велику милост: да ме уврстите у своју војску и то у тоболску пуковнију, у којој служи мој љубљени Николај.

— Врло добро, рече царица, весело. Врло добро смишљено, баш достојно жепске памети! Ну... Ја се одазивам вашој молби, Јадвиге; вратите се мирно вашим родитељима и сачекајте моје одлуке. Ја вас од сада нећу губити из вида, јер вас волим, Јадвиге Ниевелинска... врло вас волим! Пођите с Богом!

* * *

Скоро недеља дана беше протекла од тога састанка и још никакви гласови не стигоше од царице. Јадвига беше већ снуждена и њ на јуначка и дражесна надања беху малаксала. Она је сад преседела од зоре до мрака штикајући код прозора, док није звук мамуза навестио долазак љубазника... а она га је онда поздравила главом и још дуго махала марамом, све док није иза ћошка исчезнуо.

И данас чекала је на њега, ну узалуд. Он не дође, ма да је „вахтпарада“ већ одавна обављена. Јадвигино срце купало је све то јаче и немирније, и кад је звоно огласило, да треба ручати, сва је била поруменила од узбуђености, па је села за трезу ћутећи и без да је шта окусила.

— Шта ти је? запитала ју је мати забринуту.

— Ништа... ништа... одговорила је девојка... можда ћу се разболети.

— Уображавања! обрецнуо се отац. Удаћу те за каквог отменог и богатог човека, а тај ће те брзо излечити од те твоје болести.

Јадној девојци навреше сузе на очи... и... у том тренутку највећег очајања ступи у собу слуга и јави: да је на пољу царски ађутант, који жели говорити с господарем.

— Шта то може да буде? збуни се отац. Ну... доведи га овамо, у собу!

Стари Ниевелински устаде и пође у сусрет младом официру, који му ћутећи предаде велико, званично писмо. Ниевелински је писмо отпечатио, извадио из омота и... читао у себе, па рече:

— Зар сам ја полудио!... Извините, господине ађутанте, мени се чини да већ не умем читати! Молим, имајте доброту, да ми ви то писмо прочитате.

Ађутант узме писмо и читао је гласно: „Наредба царице, Александру Ивановићу Ниевелинском! Он има с места, по пријему ове наредбе, своју кћер Јадвигу спремити за царску војену службу“.

— Дакле ипак... упаде му у реч старац; али како је то могуће!... моја ћерка!... за војену службу!...

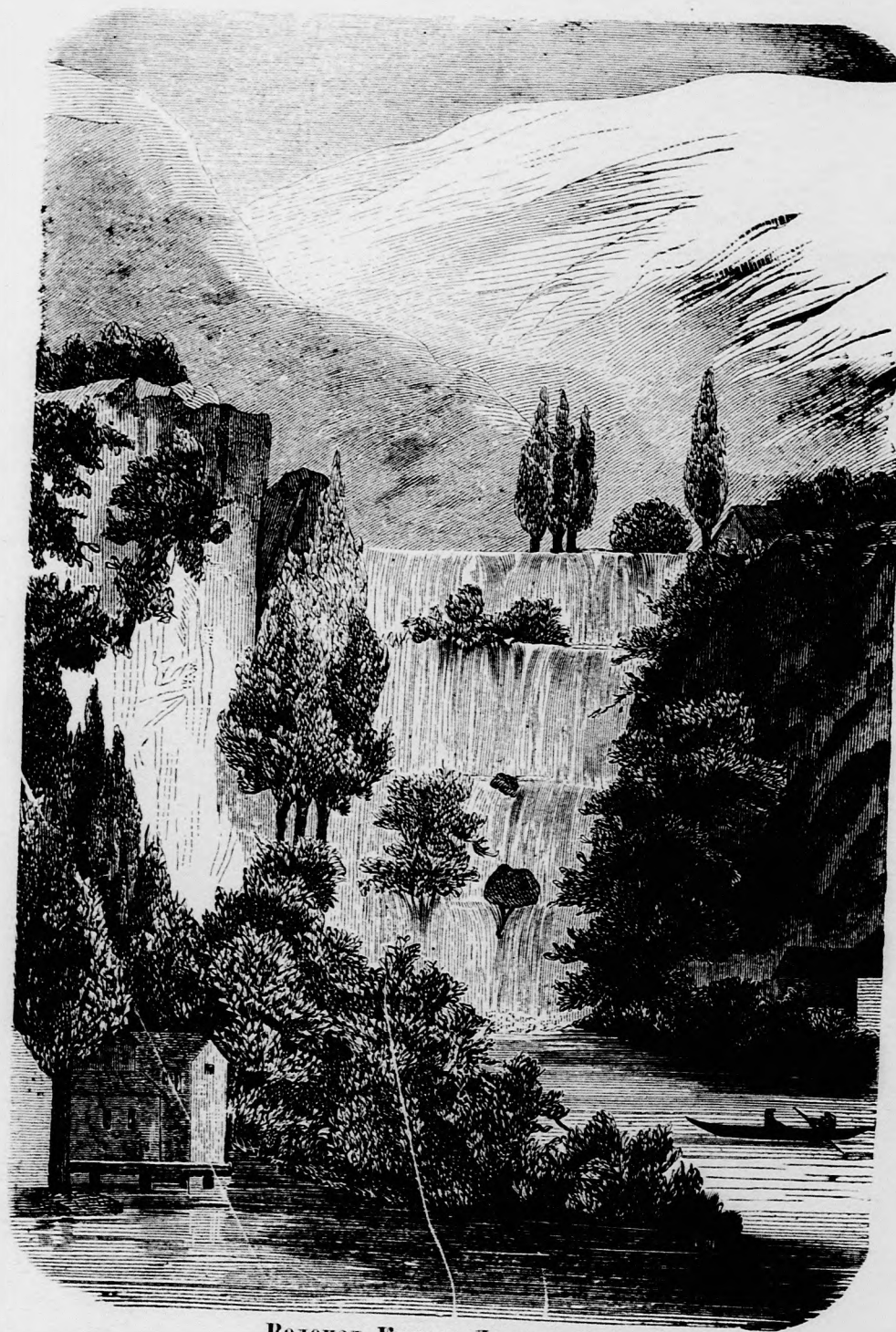
— Кад Њезино Величанство заповеда, рече ађутант, све је могуће...

Па продужи:

„Ја сам у мојој милости према Јадвиги Александровној наредила, да се она има уврстити у тоболску пуковнију. Према томе има се госпођица у року од 24 сата јавити код команданта речене пешачке пуковније, и у службу стати. Њезиному оцу налаже се, да јој има у најкраћем времену о свом тронку

направити четири униформе . . . две за параду, а две за дневну службу. Те униформе имају бити начињене од најбољег смота. Сувише, пешаку Јадвиги Александровној, тоболске пуковнице има отац давати месечно 50 рубаља као припомоћ уз царску плату.

— Она вас неће примити.
— Дакле се та наредба не може више опозвати?
— Никако!
— Моја ћерка војник . . . прост солдат! јадиковала је мати.

Водопад Брке у Далмацији.

— Боже благи . . . муцао је стари . . . та то мора да је шала!

— То је потпуна збиља . . . одвратио је ађутант.

— Ех . . . онда морам одмах лично царци!

— Умири се, мајчице, тешила ју је Јадвига. Царици се треба покорити без приговора. То ћемо и ми учинити, а ја ћу великој генијалној жени служити са највећим одушевљењем.

— Дозволите ми, да седнем, уздисао је

Ниевелински. Ох... та ти трошкови! Мора ли да буде баш сомот? Не били могло подети и сукно?

— Па тих 50 рубаља месечно... јадиковао је стари — али не помаже!... У Сибирији не ложе ватру сувише, па ту није

На извору.

— Кад у царској заповести стоји сомот — рече ађутант смешећи се — онда не помаже!... Мора бити сомот; јер даме, које служе у војсци све су одевене у сомот.

друге него лакше је платити сомот и тих педесет рубаља!

— За цело, г. Ниевелински, рече ађутант... и ја ћу се пожурити, да Њезином

Величанству јавим, како сте ви радосно прихватили превишњу одлуку и како царици одушевљено благодарите.

Ађутант оде, остављајући на само породицу Ниевелинскову са њезиним врло помешаним осећајима: отац је грдио, мати плакала, а ћерка — ликовала!

Јадвига, међутим, није својим родитељима дала осетити, колико је она допринела, да је издата чудновата царска наредба и колико је била срећна због исте. Она се је, ко бајаги, показивала невесела, журећи да се обуче, и онда је села у саонице, и брзо се одвезе у касарну, команданту тоболске пуковније.

— Мени је царица све казала, рече пуковник. На мене можете у пуној мери рачунати... Пуковник дрмну у звонце, па заповеди ордонансу да позове потпоручика Самарина.

За неколико тренутака ступио је Самарин у собу и салутирајући стаде код врата; па држећи се укочено, по војнички, погледао је збуњено, у чуду, Јадвигу.

Пуковник, међутим, узео са стола два документа и поче читати:

„Наредба царичина потпоручику Самарину! Драги мој Самарине! Именујем вас капетаном у вашој пуковнији. Катарина II.“

— Капетаном!... кликну изненађени Самарин. Је ли то могуће!?

— Тако је, рече пуковник. Чујте даље:

„Наредба царице команданту тоболске пуковније! Госпођица Јадвига Александровна Ниевелинска има се данашњим даном одмах уврстити као прост војник у тоболску пуковнију. Она се има ранжовати у компанију капетана Самарина, коме се налаже, да војничком образовању тога регрута има посветити своју нарочиту, личну пажњу“.

— Чујете ли, г. капетане: „нарочиту своју, личну пажњу“?

— Не водите бригу...

— То се надам од ваше ревности за службу Њезиног Величанства. „Војнику Јадвиги Ниевелинској има се у пуковнијској касарни удесити засебна соба, са пуном удобношћу, која пристоји једној дами, и има јој се придодати један момак који ће ју послуживати; у осталом, има се у свему с њом поступати као с каквим официром“. — Тако, мој драги капетане, сад сте чули заповест Њезиног Величанства и ја могу само пожелити, да ју најтачније извршите... до последње ижице! С Богом!

Млади капетан салутирајући оде, а скоро за њим оде и Јадвига, вративши се к својим родитељима, да још последњу ноћ преспава под родитељским кровом... ако је у опште спавати могла.

(Наставиће се.)

ЊОЈ.

Јади се губе у мору таме,
Освиће данак анђелског склада,
Вију се над нам' облаци среће,
Еденска башта нама се нада.

Тарлија у њој мирисни лахор,
И зумбул сласти заносно мири,
Пролеће миља већ тамо ступа
О, 'ајд'мо у њу, груди ра'шири.

Косом љубави косимо змије,
Отровом Српство што нам пепају,
Ране мелемом слоге видајмо,
Прегнимо рушит' кој' му сметају.

И лаком молбом лет'мо у небо,
Гдје славуј правде вјечито пјева.
Лучу слободе Србу скидајмо,
О, мила Олга нек' га згријева!

Боривој.

ПОЗНАНСТВО ИЗ НЕНАДА.

ЦРТИЦА ИЗ БЕЧКОГА ЖИВОТА.

(Наставак и свршетак.)

— Чудновато, — заноче она, — ја сам тај дан слутила да ми се мора нешто догодити, што ће ме веселити, када се упознадох са госпођицом Аном. Била сам тако весела и лака; све бих полетјела, тако ми је било при души. Нигда нијесам отишла у шетњу тако весело и свесрдно као тај дан. Збиља има неки основни, да га изазовем пред осећај, који одлучује расположење за тај дан; или се мени то само чини. Но ипак ја сам то искусила, па сад како било.

— Колико спољашност госпођице Ане, толико исто и Толстојево дјело „Крајцерово Соната“ при вукоше ме необичном снагом обадвома.

— Ја се заносим руском литературом; у њој се потпуно огледа индивидуалност народа, читав живот и прогрес његов.

Макси као да расту не рамену крила, тако ју је слушао одушевљено, како заносно говори о руској литератури. Он је и сам знао врло добро руски, па је преводио на српски с рускога, а исто тако и с францускога.

— Па госпођице Милерова, јесте ли читали „Крајцерову Сонату“? — запита Макса.

— Дабоме да сам читала. Чим је свршила госпођица Ана, замолила с м је, да ми даде књигу, да је прочитам.

— Па шта ви мислите о том дјелу Лава Толстоја?

— Молим вас да вам у кратко кажем какав учин чини на мене Лав Толстој. Читала сам његово: дјело „Из мојега живота“, гдје он црта своје дјетинство, своје умно развиће до младићскога доба. Оне кратке реченице прецизност онога што хоће да каже, психолошки анализ и јасност, тако је то све на мене живо утјецало, да сам га пред собом гледала.

— Другом приликом читала сам дјело: „Моја исповијест“, гдје долази до конклузије, да има бога, и тај процес душе његове збива се поред пуштања лишћа и тихога харлијања повјетарца. Исто тако напада он ту све хришћанске религије, доказујући, да није ни једна чиста, као што ју је Христос проповиједао.

— Када сам то дјело читала, било ми је, као да сам се спустила с обале у мали чун, па се отиснула матицом по широкој ријеци, без весла, без кормила.

— Die Geister werden von der Vollkommenheit angezogen, — каже Шилер, рече Макса. —

— Толстој је геније; то му не може нико одрећи и он осваја сав образовани свијет својим дјелима. Он је читав вулкан. У њему куха сијасет елемената.

— Да, — почеће опет госпођица Милерова, — што се тиче „Крајцерово Сонате“, ту се у многом не слажем са њим; оно његово нападање на брак, љекаре, музику, није оправдано.

— То је истина, — преузе ријеч Макса. — Толстој познаје са свијем друштвени живот; но да ли управо лежи у браку друштвена корупција? — Ја мислим, да не. Томе је крив пређашњи живот с једне и са друге стране, васпитање, навике, предрасуде и т. д.

— Нападање на љекаре кроз је неосновано. Допуштам да се у друштвеном животу може медицина на зло употребљавати, но само за то одрицати тој науци њену колосалну и спасоносну сврху? То је претјерано.

— Не лијечењем заразних болести успостављати морал!

— Ја морам опет узети у заштиту музику, — рече госпођица Светићева, која је сав тај говор пажљиво слушала. — Толстој даје својему јунаку, да слуша музику, када је тако расположен, да она мора онда утјецати на њега раздражљиво, а не да га заноси. Он и сам признаје, да нас музика доводи у тако расположење, да ни сами не знамо, какав нас је осјећај обузео. Но то баш и јест снага музичка, да обузме сав наш душевни живот, да доведе у склад мишљење и осјећање, гдје постајемо бити и материјални.

— Слатка ли је сјета изазвана музиком, бујно ли је одушевљење?

— По Тургењеву тај виши душевни живот, то расположење, изазвано музиком или пјесмом и јест прави живот; свагдашњи живот и не вриједи, да се назове животом!

Крста се узврполио на стџу, не допада му се то теорисање, па ће, лако гурнувши Панту, да почне:

— Налазим се побуђенијем, да пијем у славу Тургењева, Толстоја и свијех књижевника руских, као у име нашега лијепога познанства са госпођицом Милеровом и са госпођицом Светићевом, нашем земљакињом и сестром: живјели!

— Живјели! — додаде Панта, па одузе чаши терет, што се чешће догађало, док је оно троје теорисало.

Макса куцавши се ђутке, испи чашу, па је метну на сто, те значајно погледа цијело друштво. Малко је био угријан, а и пређашњи разговор га занио, те си му могао читати на лицу узбуђеност и неку свечаност. Био је он осјетљив и лако се заносио.

У то ће госпођица Милерова, да извади златни часовник па погледа на њ.

— Сада ће поноћ. Ми морамо ићи; кола нас чекају — рече она.

Спремише се.

Кад су пролазили поред осталијех Срба, могао

си чути кикот и пецкање. Панта је уживао, као што је обично уживао у свему, шта је мало необичније и „пецкавије“, као што он говораше.

Казавши им своје адресе, рекоше госпођице њима, да их походе. Они обрекоше.

Оне сједоше, па одјурише.

Макса и Крста били су сретни.

— Хоћемо ли натраг? — усуди се Панта запитати.

— Не ћемо, — одговори Макса.

— И у ријечима има музике! Сад појмим Тургејева у „Фаусту“, — рече Макса више сам себи.

Панта се тихо насмија..

Беч,

Милан Поповић.

У ГАЈУ.

Тамо, тамо — у том пољу
Зелени се пружа гај.
А у гају сваког цв'јећа,
Што доноси мили мај.

Сваког јутра, прије сунца
Вес'о летим у тај гај.
Гледам росу, гледам цвјеће,
Гледам дивног гаја бај.

У Невесињу, мјесеца маја.

По сред дивне те тишине
Слушам, мили тичји пој.
И пчелица лакокрили,
Слушам њихов шумни рој.

Од радости и весеља
Слушајући тичји пој,
И ја пјевам: Боже мили,
Спаси српски народ мој.

Милан.

ПРАВА ИСТИНА.

ПРИЧА ЈЕДНОГ АДВОКАТА, ОД ХУГА КОНВАИЈА.

(Наставак.)

— Не рекох ништа него му само пружих руку. Он ју прими и срдачно ју стисну, и онда седе опет за свој сто и поче тако мирно да ради даље, канда се није ништа ванредног догодило и канда се међу нама није растрео разговор, који је био у стању да цео његов остали живот срећније удеси, него што му је до сада био.

Неколико месеца после тога разговора умро је један од мојих клиената, господин Уилиам Жарвис и мене позваше да присуствујем укупу му, а после да прочитам његову последњу вољу. Дан пре него што ће бити укуп, држао сам да је потребно, да још

једаред прочитам докуменат, да добро упамтим његову садржину. Сандук, у којему је лежао, донесоше ми слуге у собу, и тражећи међу осталима списима, који још беху унутра, нашао сам га одмах. Био је састављен г. 1867. — исте године кад је Вилзон ступио к мени у службу и цео је био писан његовом руком. Врло опширна исправа састојала се из много сашивених табака, а на прочељу беше пришивено парче хартије, где је Вилзон написао неке белешке о неким изменама, које би се имале учинити, ако ја на то пристанем.

Кад сам ту хартију скинуо да белешке

прочитам, приметио сам, да је и на другој страни исписана и то — срце ми је утрнуло — истом руком, којом је било исписано оно парче папира, које сам нашао и справио приликом убиства покојног Роланда, и коју никад заборавио нисам.

Да се боље осведочим, извадим оно писамце из стола и упоређивао сам. Није било сумње . . . исти рукопис! Рукопис на сад нађеној хартији био је нешто бољи него онај на писамцу, ну апсолутно иста рука је обоје писала и ја сам сад знао, да је дошло време, да се убица Роландов пронађе.

По адвокатској навици сео сам, да ствар зрело промислим. Парче хартије, које сам тако из ненада нашао, било је на стражњој страни исписано са одломком песме Бајронове: „Кад се нас двојица растадосмо.“ Писац или писатељица, који писаше те речи, без сумње били су обожатељи славног Лорда-песника и за цело писаше то забаве ради. То нарче хартије било је и тина у пола разрезано, тако, да је ту био само почетак песме, али то је било потпуно доста за упоређење. Ја сам се могао заклети да је био рукопис исти, па да сам само два слова пред собом имао.

Ну сад је долазила права тешкоћа. Како да се та два парчета хартије доведу једно с другим у склад? Чудноватим случајем нашао сам у самој мојој канцеларији ослонац за тражење убице. — Овде је цедуља лежала пуних пет година, и сад, кад ми је дошла у шаке — камо ће да ме одведе? Је л' могуће, да је Вилзон у ту ствар уpletен? Ја сам се грозио кад сам на то помислио и спреман сам био, да на то и не помишљам. Из првине држао сам, да би било најбоље да упитам Вилзона: чији је рукопис на оној хартији, на којој је он написао своје белешке — ну у брзо досетих се, да ту треба баш највећа опрезност, те сам од те намере одустао и трудио сам се, да ми сама моја памет помогне. Настојао сам, да се се тим времена, кад је тестаменат прављен, ну претраживајући по мојим старим белешкама не нађох ништа, него то, да смо баш онда имали врло много посла, и нисам се сећао ничега до ли на упуте, које ми је тестатор давао и на трен, кад је тестаменат потписао. Морао сам се још боље информисати, пре него што учиним одсудан корак, и с тога узех

обадве оне хартије и справим их у мој буђелар, а онда дадох дозвати Вилзона.

Кад је ушао у собу к мени, ја се бејех већ прибрао и читајући, као бајаги, у тестаменту, запитах га:

— Сећате ли се још, молим, прилика под којима је овај тестаменат написан? Ја то питам због тога, јер знам, да сам онда хтео да се промену неке маленкости у стилу.

Вилзон узео је тестаменат у руке, погледао је на датум и рече:

— То је била једна од мојих првих већих радња, коју сам извршио у вашој служби, а ја се онда још не бејех са свим упутио у начин вашег писања. Сећам се, да сам тај спис понео кући и да сам много што шта исправљао, пре него је преписан.

Чим је то једаред било утврђено, нисам се више колебао. Хартија, ма ко је на њој писао, свакако је потекла из куће Вилзонове, и сад сам знао, да пре него учиним даље кораке, морам испитати најтачније његов предживот и његове приватне односе. Прегледао сам моја писма из год. 1867. и нађох, да су ми Вилзона препоручили врло уважени адвокати: Форбе и Твет у Бристол-у. Кад сам се и о том уверио, требао сам да нађем поузданог полицијског агента, који ће у ствари даље да трага. Било ми је, истина, непријатно, да шпионишем иза леђа једног од мојих раденика, ну ствар је била тако важна, да сам то баш морао чинити.

Кад ми је дошао дотични агенат запитах га:

— Можете ли за мене преузети неки мали посао? Хтео би да добијем неко приватно обавештење.

— Могу г. Мајтланде, одговорио је агенат извадивши своју бележницу. Баш сад имамо мало посла.

— Онда, ако можете, отпутујте још вечерас у Бристол и упитајте се код г. г. адвоката Форбе-а и Твет-а у погледу неког г. Вилзона, који је, ако се не варам, г. 1866. банкротирао. Господа су била, у колико ја знам, у ту ствар умешана.

Агенат је брзо све записао у своју бележницу.

— Питајте, наставим, од куда је онда Јаков Вилзон дошао, а кад сте то дознали, отидите у то место и настојте да тачно што више сазнате о његовом приватном животу. Настојте да сазнате с ким је општио и т. д.

Агенат је климнуо главом.

— Даље испитајте: где он сада у Лондону станује и сазнајте тачно: шта је он, за време свог борављења у оном месту, радио и подузимао. Чим мислите да доста знате, а ви ми пишете, па ћу вас ја онда позвати да ми усмено извештај поднесете.

— Ради ли се о каквој проневери? запито је агенат, заклопивши своју бележницу.

— Да ... за нешто сличног, одговорим му кратко.

Још нисам смео да откријем моју тајну, па било ма коме. Најпре сам требао да похватам све конце, па да онда тек поступим како треба.

Већ после пет дана јавио ми се агенат. Ја сам га одмах позвао к себи и у потпуном страху и љубопитству очекивао сам његова саопштења.

Његов извештај садржавао је много узгредних ствари — ну човек је своју дужност потпуно извршио, и кад сам одлучио оно што не беше мање важно, од важнога, добио сам овај преглед:

Јаков Вилзон родио се од честите породице; васпитање било му је одлично и онда је ступио као практикант у канцеларију неког уваженог адвоката. После постао је самосталан и упустио се је у неко деоничко подuzeће за градњу Бристолског канала и ту му је иметак пронао. Ну пре него што се то догодило, оженио се са кћерју неког имућног трговца, па се посвађао са рођацима, јер су и они у пропалом подuzeћу много новаца изгубили. Кад је г. 1867. дошао у Лондон, сместио се је у Челзе-ји. Госпођа умрла му је 22. фебруара г. 1870. Донде изгледало је увек, да су живели у најлепшем споразуму. Вилзон је и после смрти супруге му остао у истом стану. — И, додаде мој извештач лукаво, сазнао сам још и то: да је Вилзон, од кад живи у Лондону, смештен као први помагач код уваженог адвоката Мајтланда у Бедфордској улици.

— Хвала вам, рекох. Било ми је врло непријатно, да сам морао започети та истраживања; ну морао сам већ једаред да се упутим у Вилзонове прилике.

Ма да нисам сазнао за никакве чињенице, које би управо Вилзона теретиле, ипак ми је сумња бивала све јача и јача. И ако је изгледало немогуће, то је ипак рукопис био необорим доказ, да је Вилзон у неком одно-

су био са убицом пок. Роланда. Свакако је познавао писатељицу онога писамца. Мој агенат сазнао је, да му је супруга умрла 22. фебруара 1870., дакле два дана после Роландове смрти. Што сам више размишљао, околност, што ми Вилзон није ништа саопштио у погледу смрти своје жене, и што је предамном затајио да је ожењен, доводила ме је до мисли: да ли баш није оно била његова жена, која је оно писамце написала. Несигуран, дрхћући рукопис дао се је протумачити тиме, што је она лежала на самртној постељи. То, како се је Роланд Нортвик упознао са женом Јакова Вилсона, није спадало на ствар. То ће полиција после лако сазнати и тиме открити жалостан скандал; — мени је довољно било да утврдим, да је писатељица заиста била жена Вилзонова, па да њега с места дам ухапсити као сумњивог, да је он убио Роланда Нортвика.

Да то утврдим био ми је први и главни задатак, и ја сам се решио да се дадем одмах на посао. Помисао, да сам кроз више година дневно, да ... сваког сата општио са ладнокрвним убицом најмилијег ми пријатеља, поразила ме је и осећао сам, да са том сумњом у срцу не могу ни трена више да са Вилзоном удишем један те исти ваздух — а још ми је било теже, да с њим расправљам о нашим дневним пословима. Осећао сам, да ћу се, чим се с њим састанем, с места одати и тиме њему — који је гледао у свет очима нечисте савести — дати прилике, да се извуче испод заслужене казни.

Изиђох дакле из канцеларије, рекавши да се тај дан не ћу више вратити, а идућег јутра известим Вилзона писмено, да сам морао нагло отпутовати.

Морао сам, да ствар буде потпуна, још нешто дознати. Знао сам у којој се цркви венчао и пошао сам тамо, где сам молио, да ми се дозволи да загледам у књигу венчаних, и пошто сам и то тачно знао кад су се венчали, било ми је лако да нађем потписе: Јакова Вилзона и његове веренице, Аделаиде Флечерове. Рукопис овога потписа био је потпуно једнак са рукописом оног писамца, које сам нашао у соби пок. Роланда, јер је природно, да је рука њезина дрхтала, кад је последњи пут написала своје девојачко име исто тако, као онда кад је написала: „Мој муж све зна. Нисам могла да тајим. Чувај се!“

(Наставиће се.)

РУЖО МОЈА...

Од бокора отргла те,
Немило те узабрала,
Да окити груди своје...
Ружо моја, ружо мала.

И ти си јој на грудима
Тако слатко мирисала,
Твој је мирис опијаше,
Ружо моја, ружо мала.

Али чим сам ја дошао
На груди ми ј' одма пала,
Еатрено ме загрлила...
Ружо моја, ружо мала.

Пољубац је мој опио,
За те више није знала,
Ти си на тле пала тада,
Ружо моја, ружо мала.

А кад ми је на растанку
Своју бјелу руку дала,
Опазих те подигох те,
Ружо моја, ружо мала.

Ти си свједок среће наше
Та ти си нас бар слушала,
С тог' те волим тако јако...
Ружо моја, ружо мала.

Па макар ми никад више
Тако и не мирисала,
Носићу те на свом срцу
Ружо моја, ружо мала.

Те кад она враголанка,
Кад се буде мојом звала,
Буди и тад свједок срећи
Ружо моја, ружо мала.

Свет. Коровић.

ЗЛАТИЈА СИЈЕРЧИЋА-БЕГА

— ПРИПОВИЈЕТКА ИЗ СРСКЕ ПРОШЛОСТИ ЗА ВРИЈЕМЕ РОБОВАЊА ПОД ТУРЦИМА. —

ПО НАРОДНОМ ПРЕДАЊУ

НАПИСАО: МАР. С. ПОПОВИЋ-РОДОЉУБ. *)

Прије два вијека живео је бег Сијерчић у варошици Г—. Богат Мухамедапац, да му је требало равна тражити падалеко... А, томе силнији од силнијега; а јунак прави кољеновић оног времена...

Његово одијело осијевало је сјајем, искрњено сребром и златом; а златни хапцар са сребрним ледењачама, једно уз друго стајало је укрштено за свиленим пасом. Све је то показивало пегдањег српског потомка, чији су се стари, одмах послје Косова, поклонили Исламу, те је исто богаство и раскошност и наслиједио од њих...

Средовјечан, црномањаст, крут, средњег раста, широкијех плећа. Кад би говорио глас му је звечао... Главе големе, лица округла, браду је носио пократко, која му је са свијех страна била подшишана... Погледом је сваког задобијао. Нарави веселе... Кад би расположен био, често би кроз зубе попијевао по коју пјесму, ма да је у највећем послу!

Уман, рјечит, виђен и одважан; од његова мига, свака је у околини стренио...

Раскошност у дому његову надалеко се чула, да су му — што по ријеч — и везири завидили!...

Био је при том: милостив, сиротињу помагао и надгледао, што је то била ријеткост оног времена...

Цијела околина стрепила је од његове мишице; јер свака га је познавао, као храбра борца, чему је свједочило и неколико златнијех и сребрнијех медаља, које китише јуначке му прси...

Ко је год помоћи тражио, у њега је

*) Ова приповијетка намјерена је била српско-правослв. општинама, најприје у Травнику, па у Прнавору (Босна); да чист приход припадне „фонду срп-прав основ. школе“. Пошто су поменуте општине изјавиле, да нијесу у стању штампати је о своме трошку, — предајем је сада дичној „Даници“, да угледа свијета, и ако је састављена прије двије године.

Писац.

могао паћи. . . . Слави његовој није било краја! . . .

Често пута петком и пеђељом у његовијем дворима, могла се чути пјесма и свирка. . . Од виђенијех и отмјенијех грађана — православијех и Мухамеданаца, било им је свагда приступа у овакијем приликама. И, ту весељу није било краја! . . . Он би засјео у прочеље, а на наргилу би извијао густе димове, сладећи се у сваком миљу. . . На све стране хорили би се гласи пјесме:

„Што се оно Травник замаглио,
— Травник замаглио. . .

Еј . . . или гори, ил' га куга мори?!
— Нити гори, нит' га куга мори —
Нит' га куга мори.

Еј . . . ђевојка га оком запалила!“ . . .

А сићани звуци везених шаркија, напајали су и старачке душе. . . . Бег се топио у томе миљу, проводећи задовољно дане свога живота, — па би и он сам — овако раздраган кликнуо, да се хорило:

„А, о двори бега Сијерчића,
— Бега Сијерчића. . .

Еј . . . Ваша слава далеко се чује — — —
Завиди вам везир у Травнику
— Везир у Травнику,

Еј . . . гдје Сијерчић у вама бегује. . .“

Овом би се пјесмом бег занио. У њој је налазио неко блаженство, па би онда наставио:

„А, о свече први међ' светима
— Први међ' светима!

Еј . . . Има л' иђе онаке љепоте —
Као шћерка травничког везира —
— Травничког везира?

Еј . . . Срце моје нема нигда мира! . . .
Имам сина, жени ћу га одмах —
— Жени ћу га одмах;

Еј . . . Имам блага колико ми драго — — —
Запросићу у везира шћерку,
— У везира шћерку

Еј . . . Нек је даде, ако му је драго!“ . . .

А неки умилни звук зашумио би, кроз дворе бегове и изгубио би се у даљину одјекујући — —

Ето, тако би се занио бег Сијерчић, а присутни дивили су се његовому звучну гласу. . . .

Двори његови били су при крају варошице — одвојени па само, ограђени зидовима. Из њих је био красан видокруг, а особито, од њих се лијепо шаренила и сама варошица. . . Око свијех дворова било је засађено разно воће; и како би настало прољеће, па до доцне јесени — док не би лишће пооднадало, — његови дворови изгледали су као неки

особити перивој, у коме има свакијех пријатности. . . .

I.

Златија, тако је било име његовој шћери, која је сваким даном све то љепша и умилатија бивала. Љепотица, којој није било равне ни у попосној Босни, нити у кршној Херцеговини!

Ђевојка од 20 године. Овећег раста, свијетле, косе плаве, очију ватренијех. . . . Лица прикладна, на уснама лебдио јој је блажени осмјејак. Говора слатка и пријатна, доброћудна и племенита. Што би сама виђела, да је добро, од тога је не би могао нико одвратити, ма и до великијех пошљедица дошло, — увијек је остала стална. . . Косу би плела у три витице, које би при дну рашчешљавала. На вр' главе носила је фесић, кога би на десно мало понијела. По фесу носила је златан тепелук. Кошуља јој је била од свиле ћерћелије. А, кад би и мањи зефир залахорио, рукави би јој се њихали, на једну и другу страну. . . Димлије од џамфеца намрскане са свију страна, а куда је шав свуда златали харач; у њима је изгледала као пауница, — а златни пџс (колан) са великом током, бисером поткићеном, прихватио би њезин красни струк. У злаћаној џечерми са златнијем ковчама више паса, те би изгледала, као горска вила. . .

Благе нарави, а врло весела. Отац је више волио, него своје синове. Била му је јединица. Он се њоме поносио. Од велике милости научио је читати и писати српскијем писмом, што је ријеткост била код женскиња у Мухамедоваца.

Кад је научила читати и писати, чешће би се она забављала читањем. . . . Читајући, дозна, да сви Мухамеданци у Босни и Херцеговини нијесу Турци, него потомци негдањих српскијех праћедова, који, жалећи своје богаство, одрекоше се православне вјере и пређоше у Ислам.

Виђе она, да се криво зову турскијем именом, па се једном веома замисли. . . .

У Сијерчића била је слушкиња Српкиња Милица, која се лијепо пазила са Златијом. Милица је сироче остала, те је маћеха — послије очеве смрти — од 10 година предала бегу Сијерчићу! И, тако је готово одрасла у Сијерчића. . . . Окретно ђевојче и послушно, црномањаста, струка лијепа, а средњег раста. Сијерчић је није хтео потурчити; а једном,

кад га је беговица наговарала, да је потурчи, он јој је рекао :

„Прођи се жено! Срамота је сироче одвраћати од своје вјере. Милица је добра и послушна, па нам је доста. . . Једап је Бог и њеп и наш. Пустимо је на миру!“

И, беговица је од то доба ушућела. . . те је тако Милици слободно било исповиједати своју праћедовску вјеру. . . Шта више, нијесу јој бранили по обичају у цркву ићи. . .

Баш, кад се Златија бијаше замислила, уђе у собу Милица и уплаши се, кад виђе Златију, ће је клекла на сред собе и плаче. . . Суза јој сузу не досиже. — — —

— Шта је драга Златијо. . . Кака ти је невоља?!

— Ах, Милице! Милице! Помоћи не можеш!

— Реци, благо мени, можда ћу ти што помоћи?!

— Ђе би ми још ти могла помоћи, кад није могуће?!

— Немој се заклети, слатка Златијо!

— Не кунем се, него знам, да не можеш; јер си немоћна, као што сам и ја. . .

— У чему то, мила Златија?

— У свачему. . . Баш у свачему! . . Ми смо женске немоћне. Особито у нас. Наша вјера наређује нама, слијепо се покоровати мушким. Мушки нас држе за робове; — ах, боже! Зар је то право? рече Златија, па заплака. . .

— Ех, шта ћеш Златијо! А, у нас је хвала Богу! све лијепо. . . Жена слуша човјека, а човјек слуша жену. Ми смо слободне. . .

— Тако је драга Милице. У вас је лијепо! Тако и треба да је; јер сви смо од земље, сви ћемо у земљу; сви имамо разум, па за што онда да је женски разум потчињен, — зашто ми морамо, да трпимо; зашто да немамо своје слободе?! О, небо! небо! Је ли право, да робујем ономе, кога ми срце не ће? Од српске сам крви, морам љубити Србина, или хладну смрт. . .

— За Бога слатка Златијо! Како смијеш и говорити то, што би чинио бег, кад би то чуо?!

— Ако си невјера, иди сад одмах бегу, па му кажи, па нек буде одмах, што ће бити. . . Волим и умријети, него да сам до смрти роб. . . И, то ономе роб, који је за-

слијепио у својој вјери. . . Разумијем, што је вјера, па с' тога не ћу више никада бити Мухамеданка, него Српкиња православна.

— Не дај Боже! Ух, слатка Златијо, зар би ја тебе изневјерила?! Томе се још радујем; али се само бојим, кад би бег чуо, — као што ће најпослије чути. . .

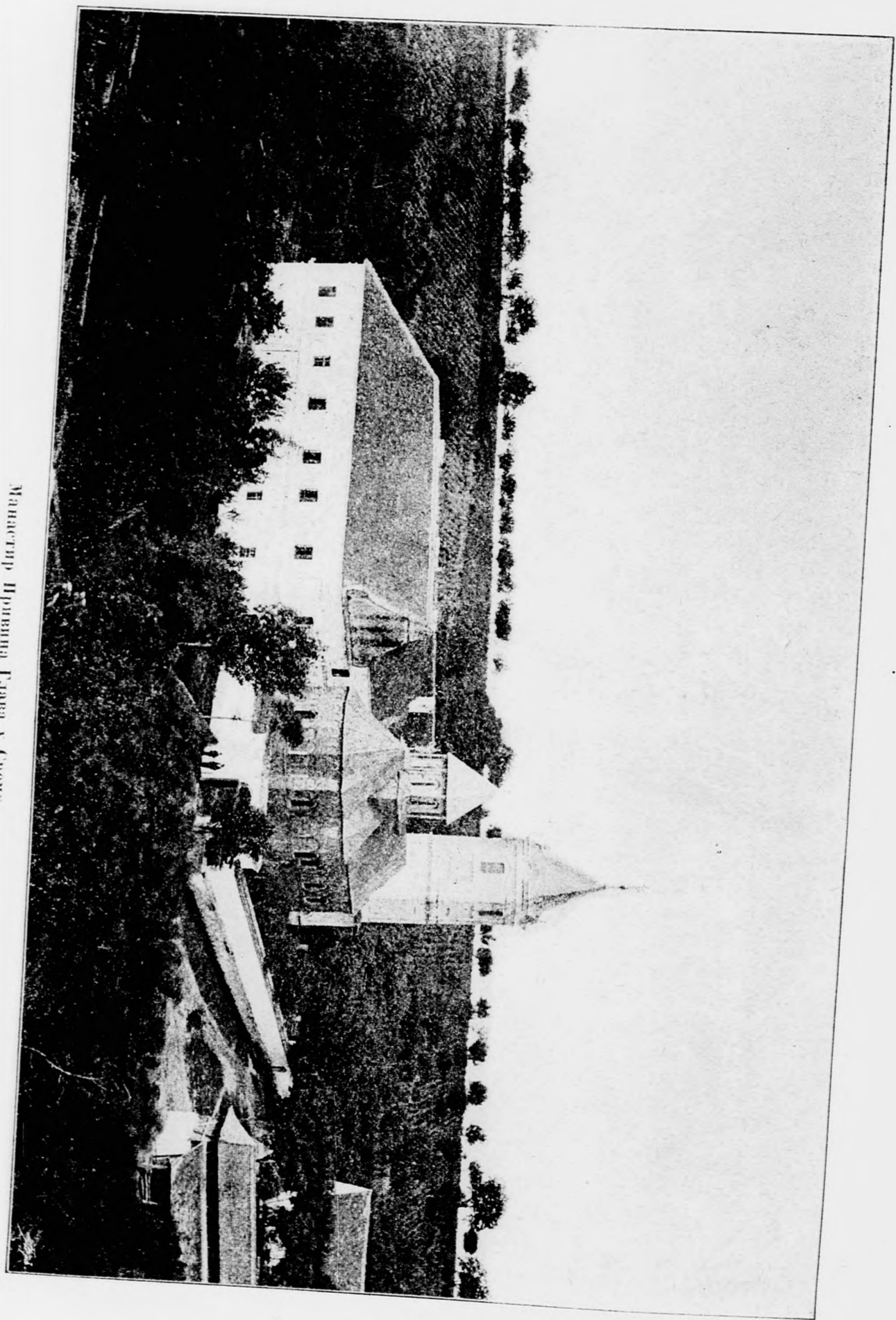
— Кад он чује, па наме стане викати, ја ћу знати, шта ћу радити. Само молим и тебе, да ми будеш на услузи; што ти год речем, да ми вјерно извршујеш, па ти не ће лоше бити. . . Заклињем ти се од сада ћу те вољети, к'о да си ми сестра. Сестре немам, али ми ти буди. . . Ђе год ја пођем, ту ћеш и ти, вјеруј својој Златији. — — —

Милица од велике радости заплака и загрли Златију, а Златија њу; и тако су се сладиле купајући се у сузама. . .

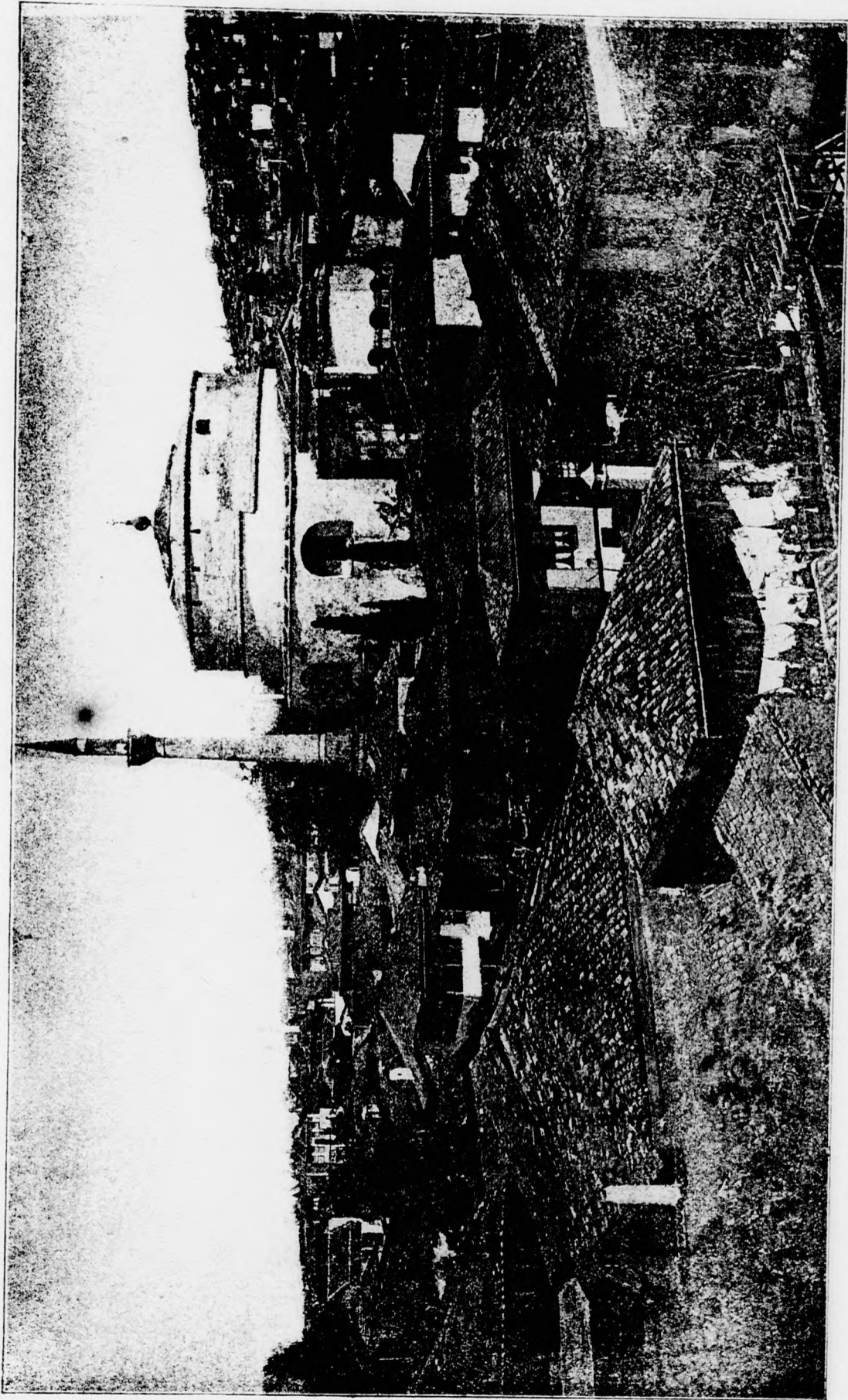
Пошто су се подоста исплакале и изљубиле, започеше опет разговор.

— Камо срећа, рече Златија, да 'оће све Српкиње Мухамеданке прогледати очима, као ја; много би срећније и задовољније биле. . . . Јер хришћанска вјера јесте: света, истинита, чиста и најљубазнија. Она сваког милује, сваког себи зове и прима: богате и сиромаше, царе и слуге. . . Сви људи јесу ћеца Божија, па сви треба и да се љубе између себе. . . Ох, Боже! Ја сам срећна, што сам прогледала. . . А, једино имам захвалити читању многијех књига и мом слободном разуму и вољи. . . . А, Ти си тај Боже, који си нас тијем даровима обдарио. — — Ко проучава дијела Твоја света, тај се наслађава, тај ужива: радост, мир и задовољство. . . У тога је чисто срце и поштена душа. . . тај Те слави, хвали и узноси, на сваком мјесту. Па и ја видим, да су моји ћедови одrekli се свете вјере Твоје. . . Љуто су се преварили. Ја се сада кајем и 'оћу да сам Српкиња православне вјере; — нико ме на то не приморава, него једино моја чиста савјест и истинита душа. . . Па нек ме моји презиру, ја ћу опет бити спокојна и задовољна; јер ћу исповиједати тебе правога и истиног оца свога, а молити се Теби Боже, по хришћанском закону, као што су то чинили моји пра-праћедови: Обилићи, Косанчићи, Југовићи, Страхинићи и т. д. . . .

(Наставиће се.)

Манастир Пречица Елца у Грону.

Црква св. Ђорђа у Солуну.

КРАЈ ГРОБА.

Пред отвором гроба вечитога мира
 У заносу дижем из дубине сен,
 Са високог неба сија месец блед;
 А мисли ми теку к'о из неког вира,
 И вечности гроба управили гред,
 Те питају сенку: шта је живот њен?

А из мрачног гроба к'о да сенка збори:
 „Рад си знати какав беше живот мој?
 — Човечији живот јест запаљен труд,
 Који самог себе светли и изгори,
 И вечитом миру показује пут . . .
 — То је земни живот, на и мој и твој!“

Из тамнога гроба светлаци излеђу,
 Страшна сенка на ме искесила лик:
 „А земља је ова приправљени стан,
 На коме се људи у кушању кређу,
 Проводећи тако свог живота дан,
 Док им смрт не дође једном на видик“.

Чујем шкргут зуба усправљене сени,
 И на ме је грозна управила ход;
 Задрхт'о сам тада, ухвати ме страх —
 Али она тихо поче зборит' мени:
 „Не бој се, човече, и ја човек бјах!“
 — Грохом се насмеја, сруши се на под..

Преко неба плава звезда прелетела,
 И у црној ноћи њен угасну сјај;
 Текле су ми сузе, зајечи ми лира —
 Из дубине слушам гласе са пепела:
 „Гроб је ковчег свети вечитога мира,
 Од кушања заклон ту ћеш наћи, знај!“

Оштружница, 1893.

Б. Л. Ценић.

ОПАМЕТИЛА СЕ.

ШАЉИВА ИГРА У ЈЕДНОМ ЧИНУ

НАПИСАО: МИХАЈЛО МИЛАНОВИЋ.

ЛИЦА:

Максим Савић, трговац. — Марија, жена му. — Наталија, шћи им. — Јелка Мостина, кума. — Зорка, шћи јој. —
 Јосиф Ернвалд, трг. помоћник. — Божидар Дамјановић, трговчић, доцније Наталијин муж. — Марко Рајић, слуга
 код Савића. — Једна жена.

Догађа се у Сарајеву, у кући Савићевој, пред Ташли-ханом. — Вријеме садашње.

(Соба лијепо намјештена, о диварима висе двије-три слике, сахат и огледало. На десној страни собе астал су три столице, на лијевој миндерлук.
 На асталу неколике књиге.)

(Наставак.)

Наталија:

Право да ти кажем, кумо Зорице, сад за сад
 разговарам са Божидаром Бркићем и господином
 Јосифом, великим писаром, на који ће бити суђен,
 то сам Бог зна; али по свој прилици . . . . .

Зорка: (брзо.)

Божидар, ја ко?

Наталија:

Нијеси погодила; прије господин Јосиф него
 Божидар.

Зорка: (за себе)

Крије од мене, ко да ћу јој га преотети.
 (гласно:) А реци ми: ко је и шта је тај твој го-
 сподин Јосиф и које је вјере? Чула сам да се
 казује: да је вјере православне, али по мојој памети,
 то неће бити, јер не говори чисто српски.

Наталија: (збуњено.)

Које је вјере ни сама ти не умијем рећи; а
 што преврће језиком то је с тога, што је најви-
 ше у Бечу живио, на је готово и поборавио свој

рођени језик. Каже се да је Србин вјере православне, и ја му то вјерујем и морам да вјерујем.

Зорка:

Па добро! Али по чему ћеш да му вјерујеш?

Наталија:

Па вјерујем његовим речима.

Зорка:

Није доста вјеровати празним ријечима. Али ја сам чула да се о њему свашта говори. Но како није вриједно на овом месту о њему расправљати, то ћемо сад за сад пријећи на други разговор. Што се тиче тебе и њега, вријеме ће показати. . . Нека је теби срећан онај, који ти буде сућен.

Наталија:

Хвала ти. Ама нијесу само њих двојица; има још један, сад ћеш видјети. (отвара писмо и чита.)

„Здраво да си, мој анђеле лијепи! Прије не- „колико дана видио сам вас, кад сте са својом „милом мајком ишли у нову цркву. Ја сам вас „гледао дуго и дуго. . . Вашом појавом задоби- „ли сте моје срце. На мах ми је синула рујна зо- „ра, обасјало ме умиљато жарко сунашце, које ме и „данае топло грије, мислећи само о вама, дивна „дјевојко. Тога часа нашао сам се у најљепшој „рајској башти, гдје вјечно цвјета румена ружа и

„у мирисавој травици цјева несташни попац и бул- „бул, а ја занесен вашом анђеоском појавом и њи- „ховим цвркутом пуштах тајне уздахе к небу. — „Не молим и не тражим од вас Бог зна што, тек „једну једиту ријеч, одсудну ријеч: пристајете ли „да ми будете вијерна сапутница у моме животу? „Очекујући вашег одговора, примте поздрав од: „Николе Делића — Мостића.“

Зорка:

О, како тај пише, к'о да је филозоф.

Наталија:

Марим ја шта он ту које шта брбља и лаже (остави писмо у астал.)

Зорка:

Брбља и лаже јер је трговчић, а да је какав писарчић, па још у шеширу, тај би све саму истину говорио, је л' овако?

Наталија:

Имам ја сијасет много писама и од писарчића, али ми је на срцу само господин Јосиф. . . (чује се тихо куцање.)

Зорка:

Неко куца на врата. . .

Наталија:

Слободно, слободно! . . . . .

(Наставиће се.)

СРПСКЕ НАРОДНЕ ИЗРЕКЕ И ПОСЛОВИЦЕ.

СКУПИО: МИХАЈЛО МИЛАНОВИЋ.

(Наставак.)

39. *Селам ти је Ариф из Раковице.* (Каже друг другу у шали.)

40. *Селам ајлејк Илији и Хуси.* (Каже се, кад ко год више говори но што зна.)

41. *Човјек је шврћи од камена и челика.*

42. *Ноћ је свачија.*

43. *На гласу к'о Пејдах.* (Каже се у шали коме, и то највише у друштву друг другу. Пејдах је слуга у једног ханције у Сарајеву. Истоме човјеку је сада око седамдесет година, раста малена и не ожењен.)

44. *Јадна мајко, јаднијех сватова.* — У једном селу испроси се једна љепота дјевојка за некаква сељака младића, који је са једном другом дјевојком љубав водио пуне три године. У ту кућу,

гдје је та испрошена дјевојка, слегло се много свијета, јер те вечери водиће је свати ђувегиној кући на вјенчање. Међу осталим била је и она преварена дјевојка, која је у срцу своје спремала тешку освету њезином варалици. . . Мало врјеме за дуго не било, поведоше сватови дјевојку. . . Стаде прасак ситнијех пушака, стаде цика танких цеврара. . . Ударише зиле и борије. . . Да је коме стати, погледати како свати водише дјевојку. . . Док су свати у по пута били, пуче пушка из горе зелене и погоди млада ђувегију, по сред паса, укиде га с гласа! Тад допаде љепота дјевојка, љуто куне љепота дјевојка, љуто куне несретну дјевојку. . . Окрену се љепота дјевојка, окрену се својој старој мајци, па оваку ријеч беејдила: Ви-

ди мајко, јада не виђеног, види, мајко, велике жалости, види, мајко, големе несреће, јадна мајко, јаднијех сватова!"

45. Нико ни чију срећу не држи у руци.
46. Запалио к'о ага дивану.
47. Пукло кењу више рена.
48. Весели се к'о на крсно име.
49. Пао па се убио. (Каже се ономе који не хтјевши па се послуже за учињена своја дјела горко каје.)
50. Тешко оном ко за Бога не зна.
51. Шта ко вјерује, оно му помаже.
52. Дуљи језик од аршина. (Каже се за каквог брбљавца.)
53. Вежи крајцар у девет узлова.
54. Ко је пас лане био и ове је године
55. Залуд ти је образ бијел, душа ти је црна.
56. У Агана до два цемадана, у Илије ни димије.
57. Механа му дража од очију. (Каже се за оног, који одвећ много цића није.)
58. Жив ја па и ши.
59. Сваком своје, па добро је.
60. У туђем малу мала није.
61. Убио миша мјесто вука.
62. Убио би и свог оца за крајцар. (Каже се за каквог тврдицу.)

63. Родило воће ко шта хоће.

64. Сиромасу је увар да му муха у уста улети (т. ј. Сиромас је благодаран кад стече и на 0, 2.)

65. Стврдицу се као сиви камен. (Каже се за каквог тврдицу.)

66. Смуђен и жалостан као да је све покоио. (Каже се за оног, који без икаква узрока постане жалостан. (већином тврдице!))

67. Љут човек никуд није пристио.

68. Крив се крије а прав се смије (Каже се, кад се прави кривац пронађе, а прогласе невиним оног, који је у први мах осумњичен на правди Бога.)

69. Ко са миска пада, мање се убија.

70. Љуто псешо много лаје, ал мало уједа.

71. Мајчин књижевник. (Овако теча мајка сину, који поће похађати школу.)

72. Ушовио се к'о крмак. (Каже се за оног, који за врло кратко вријеме покаже дебео трбух т. ј. опретља.)

73. Добро је глувом при имаду. (Јер не ће свједочити.)

74. Зла срећа и добру прокаже.

75. Размеће се к'о Краљевић Марко

76. Малешан к'о Придел

(Наставиће се)

ЛИСТАК.

НАШЕ СЛИКЕ.

— † Бура Јакшић. — Нема Србина ко није чуо за изабраника српске музе, за песника српског, Буру Јакшића. О, да... нема Србина, коме није позната Бурина лира, јасна и гласна, којој су звуци одјекивали по свима крајевима где Србин живи, те сваког очаравала и заносила. А да кога брата и неби заносила рођенчад праве и силне песничке душе Бурине? — и ако је пролазила кроз песников живот пун тегота, патња и мука, док се није за увек угаснула 16. новембра 1878 год. По којни Бура Јакшић родио се 27. јулија 1832 год. у Црњи, у Банату. Опширну студију о појезији овог неумрлог песника нашег, и његову биографију, написао је познати наш критичар Светислав Вуловић, те је прикључена уз „дела Буре Јакшића.“

— Водопад Крке у Далмацији. Један од најлепших природних појава, каквог нема не само у свем славенском пространству, него може се рећи и у целој Европи. Овај водопад лежи у дивном крају лепе Далмације близу Скрадина и развија најлепшу чаробност умилне природе.

— На извору. — Слика нам преставља заносни приказ из сеоске идиле, наше браће у Старој Србији: Млађан путник код извора стиже, да уморног себе и чилог коња напоји студеном водом. Ту затече красну цуру, па је молит стаде: — „Дај де селе мало воде?..“ Она ливна, милостива, па му пружа крчаг воде. Он прихваћа... и љупко се смешкат оде, док му и коњиц пије воде. Она мила, срамежљива, спустила је очи доле... — „Оћеш моја бити селе?“ — Слушала је лепа дева, па му

кроз стид одговара: — „Бићу твоја млад јаране! Осећаји нас не деле...“

— **Манастир Привлна Глава у Срему.** — Овај наш манастир лежи у китњастом Срему између Илока и Шида, код Беркасова, где су становали деспоти српски. Околина је манастира веома чаробна: право место, где смирени духовници у свом саоману, у некој тишини, славе величину Бога оца и сина и светога духа... Храм овај слави св. Архангела Гаврила.

— **Црква св. Ђорђа у Солуну,** која је саграђена за време византијско, па је, кад Турци Солун освојише, претворена у џамију. Интересантна је због своје округле форме, због које ју прозваше и Ротундом.

Р А З Н О.

— **Ладнокривост.** Херцег од Вандом-а, гласовити француски војсковођа, беше поштовалац научности и лепих вештина. Један од његових најмилијих му штићеника беше песник Кампестрон, који је с херцегом чак полазио у рат. За време неке крваве битке, приметио је од једаред како стоји крај њега Кампестрон на једном врло опасном месту. Херцег се силно уплаши и рече песнику:

— До ђавола, шта радите ви ту?

— Ну, рече овај мирно, ако вам се ту не допада, а ми можемо да пођемо на које друго место.

— **Из живота генерала Суварова.** Француски генерал Тјебол издао је недавно у Паризу своје записке, у којима приповеда више догађаја из живота руског генерала Суварова. Отац Тјеболов био је у Берлину, где се упознао са Суваровом и оставио о том опширних записака. Суваров беше капетан царске руске гарде и тешко да би био икада напредовао, да га није цар Петар III. опазио код неке војне параде. Неколико пута срео га је цар и вазда се згрозио, кад је угледао његово ружно лице. То је лице било права фенемонална нагрда. Да га се реши, наименује га цар пуковником, а Суваров се одужи сјајним низом победа и јунаштва. Био је храбар и окрутан заповедник, те је код Исмајила погнао 30.000 Турака, а у пољском устанку крволочно војевао. Заузев Прагу јавио је царици Катарици: „Хура! Прагу! Суваров“, а царица му је на то одговорила: „Браво! Фелдмаршал! Катарица“. Код пљачкања по Праги и Варшави погинуло је 10.000 особа од његових војника. На једном опази Суваров ђурана, који је позледио ногу и шепео. И тај чудак-човек био је тако ганут, да је призвао лечника и дао ђурану

завити рану. У свом понашању био је Суваров суров и нагао, спавао је ноћу једва три сахата и то на сену, што га је дао донети у најјејачије дворе. Огледала није љубио, јер није хтео гледати свога тупог носа и свог одурног лица. Ако нису огледала застрли, он би их свагде полукао. Зајутрак вазда би делио с Козацима и Татарима на стражи у оделу проста војника, дачим су призвани гости и госпође у гали морали гледати. У вече и у јутру дао је себи поливати главу студеном водом. Беше једном позван на сјајан обед, па је био дочекан великим друштвом официра, који су му довели коња, да на њему пође у одређени двор. Но он је волео по највећем каљу пешнице, и сва га је сјајна пратња морала пешнице пратити. Тако ју је он читав сахат водио тамо амо, док су сви били потпуно замрљани — а тада их је оставио на цедилу. С простим војницима био је врло добар. Настојао је, да им олакша службу. Једном у зиму сви су се тужили да зебу, — само он, старац од 60 година, скинуо је кошуљу и дао је себи полити на горње тело буре ледене воде. Велику је спрдњу знао правити са страним официрима, па је често извргао руглу пруске генерале с великим чизмама, перчином и власулама. У Александрији, у Италији, чуо је, да га народ жели још једном видети. У тили час скинуо је све одело, а задржао једино чизме, опасао сабљу и обесио о врат све своје ордене, те се тако показао на балкону, где се по мало окретао, да су га могли са свих страна добро видети. Осим ових приповеда Тјебол и много других прича, које карактеришу Суварова као јунака и као лудака, као човека и као нечовека.

— **Помогао му „Оче наш“.** Год. 1812. кад је Наполеон I., пошто је Москва запаљена и изгорела, морао да се повлачи из Русије жестоко узнемириван од руске војске а нарочито од козака, приспео је до реке Березине, коју је требало прећи, те да се бар донекле курталише навале. Ну мост, који беше у хитњи начињен, није могао одолети силном терету, па се је сломио и ту погибе силан војник. Међутим дојурише и козаци те је било грозно чути њино клидање: „Ура!“ Како сва војска не беше још прешла преко реке, то су они, који су преостали на левој обали, покушали, ма да су били голи, боси, прозебли, да се бране а међу њима — јер је то било оделење аустријског ђенерала кнеза Шварценберга, беше и један Србин из Лике. Ну кад су козаци већ били дојурили са свим близу, сети се наш Србин, да је свака борба узалудна, баца пушку и стаде викати: „Немојте браћо, ако за Бога знате, та ја сам ваш... ја сам православни Србин!“

Козаци стадоше с места као укупани; беху разумели једну једину реч а та беше: „православни“.

После кратке станке дојаша заповедник козака мало ближе и рече:

— Шта рече? Ти си православни?

— Јесам, господине . . . . одговори Србенда дрхћући од оне циче и зиме . . . и на те речи примаче се цело козачко одељење.

— Е па кад си православни а ти моли „Оче наш“ — рече официр.

— „Оче наш иже јеси на небесјех . . . започе Србин, а официр и козаци скидоше побожно капе . . . и кад Србин заврши: „и не воведи нас во искушеније но избави нас от лукаваго“ — поскакаше и официр и козаци с коња те стадоше грлити и љубити Србина кличући:

— Еј брате . . . несретниче . . . а шта те довело овамо, да војујеш против своје браће православне?!

— Е, господо, браћо . . . та нисам ја ишао своје воље . . . знате, граничар сам, па заповедили, а ја морао слушати.

— Јес . . . јес . . . тако је . . . клицаше козаци.

— Ну оденимо га брзо, смрзнуће се јадан овако го и бос . . . и скочише козаци те обуше и оденуше свог брата Србина, како су најбоље могли, дадоше му хлеба и „вотке“ (ракије) да се напије — на онда њих двојица одведоше га натраг из убојне линије и стрпаше у кола, која га онда одвезоше до првог села, где га сместише док није после премештен у варош Н. Ту је остао ванредно пажен од тамошњег становништва, док није г. 1813. повраћен у отаџбину.

— **Леп пример верске трпељивости** пружа нам историја цркве св. Јована у Дамаску. Кад је ту варош освојио *Омар*, беше црква св. Јована подељена у пола, те је једна пола предана за богослужење Христијанима а друга Муслиманима, односно западни је део остао црква а источни је претворен у џамију. Седамдесет пуних година улазили су Христијани и Мухамедовци кроз једна те

иста врата, да се сваки по свом начину моле Богу и никада међу њима не беше свађе. У западном делу служио је службу божју христијански епископ а у источном исламитски Имам. Тамо позиваху верне звона на молитву, а овамо глас Мујезинов; тамо тумачише свештеници библију а овамо коран. И дочим су се у западном делу, при олтару, верни молили Богу за победу хришћана против Арапа, молише се у источном мухамедовци Богу за своју браћу, која изгибоше као мученици у борби против хришћана. Ну обе странке редовно молише се и заједнички над гробницом св. Јована крститеља, којега обојица поштоваше као пророка и апостола светости.

Та лепа трпељивост престала је, кад се под владом Велидовом Мухамедовци потужише, да хришћанско појање надгласава речи њиног читаоца корана. Велид је услед тога предао хришћанима цркву св. Томе, а цркву св. Јована дао је порушити, те је на њезином месту саградио величанствену џамију Омајада, која је ремек дело арапске грађевне вештине, те јој се и данас још и Турци и Хришћани диве.

— **Натпис на надгробном камену.** Пре неколико година нађоше на апијском друму код Рима надгробни камен, којег је натпис гласио овако: „Овде су укупане кости Симилис-а, који је само седам година живео, ма да је достигао велику старост.“ Тај Симилис био је ђенерал римских царева Трајана и Хадријана, те је живео 87 година. До своје осамдесете године служио је отаџбини а онда је отишао у мир па је још седам година живео на свом спахилуку. У филозофском миру живљења на селу, далеко од вреве честољубива света, увидео је, да онај део свога живота, који је провео у рату и на царском двору, није вредан да га забележи. На самтној постели замолио је свога слугу, да ту истину, коју је тек тако касно упознао, забележи на његовом надгробном камену, да путници, који онуда буду пролазили, науче, да се одреку честољубља и да живе.

„Даница“ излази редовно сваке суботе на 12—16 страна великог кварт формата. Цена је за Аустро-Угарску: годишње 5 фор., на пола године 2 фор. 50 нов., на четврт године 1 фор. 25 нов. — За Србију и остале земље годишње 14 динара, на пола године 7 динара, на четврт године 3½ динара. Они, који су преплаћени и на „Стражу“ добијају „Даницу“ годишње за 4 фор. (10 дин.) а за пола и четврт године сарамерно. Баца виших разреда гимназије, великошколци и богослови добијају „Даницу“ у Аустро-Угарској за 3 фор., а у Србији и осталим земљама за 8 динара. Поједини бројеви стоје 15 нов. (30 пара дин.) Претплата шаље се администрацији „Данице“ у Н. Саду, главна пијаца, у кући Браће М. Поповића а претплату примају и срп. књижаре: Браће М. Поповића у Н. Саду, Миливоја Каракашевића у Сомбору и Јове Карамате у Земуну.

За Србију прима претплату и огласе за „Даницу“ администрација „Малих Новина“ у Београду, а овлашћене су и све поште у унутрашњости, да примају претплату. — Сви дужници „Даници“ дужни су свој дуг платити у Новом Саду и при евентуалној парници подвргавају се новосадском суду.

Власник и издавалац: А. Ст. Јовић.

Одговорни уредник: Стева П. Видаковић.

ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ.